

Петар Петровић

Пионери реализма: СЛИКАР МИЛОШ ТЕНКОВИЋ [1849-1891]

ПИОНИРИ РЕАЛИЗМА! СЛИКАР
МИЛОШ ТЕНКОВИЋ

НАРОДНИ
МУЗЕЈ
СРБИЈЕ

Менковић

ИЗДАВАЧ

НАРОДНИ МУЗЕЈ СРБИЈЕ
Трг Републике 1а, Београд
www.narodnimuzej.rs

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Бојана БОРИЋ-БРЕШКОВИЋ

АУТОР КАТАЛОГА

Петар ПЕТРОВИЋ

РЕЦЕНЗЕНТ

Игор БОРОЗАН

ЛЕКТУРА И КОРЕКТУРА

Даница ВУКИЋЕВИЋ

ПРЕВОД РЕЗИМЕА НА ЕНГЛЕСКИ

Станислав ГРГИЋ

КОЛОР ФОТОГРАФИЈЕ

Вељко ИЛИЋ
Момир ВЛАДИСАВЉЕВИЋ
Владимир ПОПОВИЋ

ЦРНО-БЕЛЕ ФОТОГРАФИЈЕ

Фотодокументација Народног музеја Србије
Историјски музеј Србије
Људски музеј Рогашка Слатина, Словенија
Wikipedia

ЛИКОВНО И ГРАФИЧКО УРЕЂЕЊЕ

Данијела ПАРАЦКИ и D_SIGN, Београд

ШТАМПА

БИРОГРАФ, Београд

ТИРАЖ

200

ПЕТАР ПЕТРОВИЋ

Пионири реализма:

СЛИКАР

МИЛОШ ТЕНКОВИЋ

[1849–1891]

Београд 2025.

Република Србија
Министарство културе

Публикација је реализована захваљујући подршци
Министарства културе Републике Србије.

ISBN 978-86-7269-244-0

Садржај

- 7 ПИОНИРИ РЕАЛИЗМА: СЛИКАР МИЛОШ ТЕНКОВИЋ
10 Живот
21 Место и значај Милоша Тенковића у српском сликарству
друге половине 19. века
- 26 ХРОНОЛОГИЈА И ВАЖНИ ДАТУМИ ИЗ ЖИВОТА И РАДА
МИЛОША ТЕНКОВИЋА
- 31 КАТАЛОГ РАДОВА МИЛОША ТЕНКОВИЋА
ИЗ ЗБИРКИ НАРОДНОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ
32 Сликарство
60 Цртежи
- 87 ЛИТЕРАТУРА
- 91 THE PIONEERS OF REALISM: PAINTER MILOŠ TENKOVIĆ
(Summary)

Пионери реализма:
сликар Милош Тенковић

Гистав Курбе (1819–1877), *Туцачи камена*, 1849.
Некада у Музеју у Дрездену, уништено у Другом светском рату

* * *

Видевши двојицу радника како леме камење крај љуша, чувени француски сликар Гистав Курбе (1819–1877) застџао је на шренушак, у неколико пошеза направио прве скице и пошом позвао раднике да му позирају у ашељеу¹. Тежак, исцирљујући и моношони рад шуцања камена, подстџакао је сликара да наслика дело које је назвао „Туцачи камена“². Већ следеће, 1850. године, слику је у природној величини изложио у познашом парском Салону.

Ни слушшо није да ће она својим садржајем изазваши у јавносши праву буру, заправо, више осуду нешо похвалу. Показало се, међушшм, да је слика „Туцачи камена“ у шој мери ушшциала на шок развоја евройске умешносши, да ће друшу половину 19. века обележити правац реализам, чији поцещи леже ушраво у поменушом Курбеовом делу.

Нажалосш, ово Курбеово дело није уживало душо у сшокојном миру дрезденске музејске збирке где је досцело 1904. године. Слика је сшрадала шоком савезничкош бомбардовања Дрездена 1945. године.

* * *

¹ Целовит попис дела Гистава Курбеа у: Robert Fernier, *La Vie et l'oeuvre de Gustave Courbet*, Catalogue raisonné, Tome I–II, Fondation Wildenstein et La Bibliothèque des Arts, Lausanne-Paris, 1977–1978.

² *Ibid*, Tome I: 1819–1865, 62, кат. бр. 101 (са описом, пореклом, историјом излагања, библиографијом и репродукцијом слике *Le Casseurs de Pierre*).

Живош

Исте године, 1849, када су настали „Туцачи камена“ Гистава Курбеа, у Београду се родио Милош Тенковић³, један од пионира реализма у српском сликарству⁴. Као син скромног посластичара, млади Тенковић се дуго опирао очевој жељи да настави породични посао и напослетку је успео да убеди родитеље да, поред учења у гимназији, додатно похађа и школу „рисовања“. Прве поуке стекао је у школи цртања коју је

³ Основна литература о Милошу Тенковићу: М. Кашанин, *Два века српског сликарства*, Београд 1942, 37–37; З. Симић-Миловановић, *О сликару Милошу Тенковићу*, *Музеји 1*, Београд 1948, 11–18; V. Ristić, *Srpsko slikarstvo XIX veka*, poslednje tri decenije, Narodni muzej, Београд 1965, 37–41; Д. Медаковић, *Милош Тенковић*, Српски сликари XVIII и XX века, Нови Сад, 1968, 217–230; Н. Кусовац, *Реализам у српском сликарству XIX века*, 5. покретна изложба Народног музеја, Београд 1970, 16–17; Љубомир Никић, *О смрти Милоша Тенковића*, *Зборник за ликовне уметности Машице српске 11*, Нови Сад 1975, 331–342; Д. Медаковић, *Српска уметност у XIX веку*, Српска књижевна задруга, Београд 1981, 171–175; Н. Кусовац, *Српско сликарство XVIII и XIX века*, Народни музеј, Београд 1987, 162–164; В. Краут, *Црпшежи 19. века у Србији*, каталог Збирке цртежа Кабинета графике Народног музеја у Београду, 1992, 76–80, кат. 261–280; П. Петровић, *Збирка српског сликарства XVIII и XIX века Народног музеја у Београду*, Историја уметности 10, Народни музеј у Београду, Београд 2020, 392–399, кат. 1113–1133; треба напоменути да у Документацији Народног музеја Србије постоји необјављен рукопис под називом „Неколико података за биографију сликара Милоша Тенковића /1849–1890/“ (ДНМС, досијеи уметника, 28-Т/Милош Тенковић); рукопис није потписан, а на основу других докумената у истом досијеу који имају везе са историчарем уметности, руководиоцем Одељења новије уметности и потоњим директором Народног музеја, др Миодрагом Коларићем, сматрамо да је аутор поменутог рукописа управо др Коларић.

⁴ Иако годину дана млађи, сликар Ђорђе Миловановић (1850–1919), такође реалиста и родом из Београда, на Академију ликовних уметности у Минхену дошао је пре Тенковића; о његовим радовима писано је први пут пред крај осамдесетих година 19. века код: Драгутин Милутиновић, *О сликарству са особитим погледом на сликање љузора из живојш српског народа*, Видело бр. 12, Београд 27. I 1889, што је осам година након Тенковићеве изложбе у Грађанској касини у Београду.

у то време у Београду водио Дубровчанин Јован Дероко⁵, да би убрзо прешао и на часове сликања у школи Стевана Стеве Тодоровића⁶. Највероватније под утицајем и на наговор самог Тодоровића, Тенковић одлучује да се посвети илустровању народних епских песама. Како би додатно овладао техником, он 1867. упоредо учи литографски занат у београдској Државној штампарији⁷. Тада подноси прву у низу званичних молби министру просвете да као државни питомац буде послат на школовање „на страни“⁸. После више неуспешних молби упућених Министарству просвете да му се одобри помоћ за наставак школовања у иностранству⁹, не чекајући исход тих молби, Тенковић крајем 1868. самоиницијативно и о свом трошку одлази у Беч, где се уписује на Уметничко-занатску школу при Историјско-уметничком музеју¹⁰. Упоредо с литографским и калиграфским занатом који је успешно савладао, он неколико пута покушава да се упише на Академију ликовних уметности у Бечу, али безуспешно¹¹. У међувремену, после више молби поднетих из Беча Министарству просвете да му се одобри помоћ за, како је навео, изучавање калиграфије која је преко потребна

⁵ В. Краут, *Постанак и развој „Школа начертанија“ у Србији и њихов значај у ликовном васпитању*, Зборник за ликовне уметности Матице српске, бр. 11, Нови Сад, 1975, 165–183; Д. Шкорић, *Школе цртања код Срба*, Платонеум, Нови Сад 2006, 107; биографија о Јовану Дероку у: *Српски биографски речник 3 (Д-З)*, Матица српска, Нови Сад, 2007, стр. 169.

⁶ М. Николова, *Уметничке школе у Београду (1857–1941)*, Педагошки музеј, Београд 2007, 8–10; о Стеви Тодоровићу у: Кусовац, Врбашки, Грујић, Краут 2002.

⁷ Медаковић 1968, 223, напомиње да се Тенковић огласио објавом у *Српским новинама* за 1868, где каже да намерава да изда литографсану књигу „Краљевић Марко и Муса Кесеџија“.

⁸ Исто, преноси део Тенковићеве молбе: „...учећи се овде у београдским школама свршио сам два разреда гимназије и трећи до другог полугодија и за све то време ишао сам у школу цртања код господина Јована Дерока, где сам упражњавао његова предавања“.

⁹ АС, Министарство просвете, 1868, бр. 1459, где Тенковић наводи и мишљење Стеве Тодоровића који о свом ученику Тенковићу каже да „...црта и прилежно и одлично, и да сав његов досадашњи рад претказује лепу будућност“.

¹⁰ Медаковић 1968, 223; Ristić 1965, 38; Кусовац 1970, 16; Тенковићеве наставници у Бечу су били: Михаел Ризер, Ото Кенинг, Лауфберг и Валентин Таирих, док је литографију изучавао у литографском заводу Едуарда Сигера (АС, Министарство просвете, 1870, бр. 2203).

¹¹ АС, Министарство просвете, 1870, бр. 2203, занимљиво да је без обзира на поднете препоруке Тенковићевих професора са Уметничко-занатске школе, управа бечке Академије одбијала Тенковићеве молбе за упис, наводећи да је потребно да достави уверења о свршеној школи, потврде о томе да ли је заиста државни питомац и посебно што је тражила од Тенковића да поднесе на увид неку своју композицију у уљу.

Стеван Степа Тодоровић (1832–1925)

Документација Народног музеја Србије

средњим школама у Србији¹², од Министарства је стигао и први позитиван одговор¹³. Иако су радови које из Беча шаље на мишљење свом учитељу Стеви Тодоровићу оцењени условно позитивно (јер га Тодоровић саветује да више ради по природи него по „антици“ и графичким предлошцима), незадовољан необјашњивим одбијањем управе бечке Академије ликовних уметности, Тенковић одлучује да напусти Беч и настави даље школовање у Минхену¹⁴. Требало би рећи да је Тенковић од раније прижељкивао наставак школовања у Минхену, тачније на познатој Академији за ликовне уметности о којој је толико слушао у Бечу и Београду.

¹² АС, Министарство просвете, 1868, бр. 1717, од 23. априла, где се Тенковић позива на свог учитеља калиграфије Јована Дерока и прилаже, поред неколико својих испитних радова и уверења Уметничко-занатске школе да редовно похађа наставу, још и једну дебљу свеску уџбеника краснописа коју је назвао „Српска калиграфија“.

¹³ АС, Министарство просвете, 1869, бр. 1717, од 12. маја, где се Тенковић обавештава да је примљен за државног питомца са годишњом помоћи од 200 талира, а да се Тенковић, као и сви други државни стипендисти, са своје стране обавезује да испуни услове који су прописани уговором.

¹⁴ АС, Министарство просвете 1870, бр. 4277, наводи да се одобрава Тенковићу прелазак из Беча у Минхен, с тим да му Министарство не може платити трошкове пресељења и путовања, јер се ти трошкови односе само на оне који уживају државну стипендију, али не и на оне коју уживају државну помоћ.

Зграда језуитског колегијума у којој је до 1886. године била смештена Академија ликовних уметности у Минхену
извор Wikipedia

У јесен исте 1870. године Тенковић успева да се упише на Академији ликовних уметности у Минхену на античку класу¹⁵. Већ следеће године он упућује поново молбу да му се одобри већа новчана помоћ, јер је његов утисак да је Академија ликовних уметности у Минхену далеко озбиљнија од Академије у Бечу, те да су за успешно похађање наставе потребни и већи новчани издаци¹⁶. Тенковићу одобравају повишицу

¹⁵ Ј. Секулић, Минхенска школа и српско сликарство – прилог проучавању односа, *Зборник Народног музеја* II, Београд 1958/1959, 268; Тенковић је уписан 24. октобра 1870. под редним бројем 2591; занимљиво да је годину дана пре Тенковићевог доласка у Минхену била одржана велика изложба Гистава Курбеа, на којој је била приказана и капитална слика *Туџачи камена* из 1849. године; о Курбеу такође и у: Courbet, *A Dream of Modern Art*, ed. Klaus Herding, Max Hollein, Natje Cantz, Ostfildern 2010.

¹⁶ АС, Министарство просвете, 1871, бр. 233, где Тенковић наводи да само за реквизите треба издвојити у једном семестру 50–60 форинти; такође наводи и пример његовог вршњака и суграђанина, сликара Ђоке Миловановића, који иако ужива пуну стипендију, једва излази на крај са трошковима студирања.

од 50 талира, али како је то било мало, он у октобру исте године моли Министарство да му се због „уписа и осталих потреба и предмета“ одобри помоћ у висини од тада позамашних шест дуката¹⁷. Како, међутим, није имао новца да плати следећи семестар школске 1872, који је подразумевао рад са бојом, Тенковић се поново заинтересовао за литографију, желећи да употпуни време до преласка на класу где би радио уљаним бојама. Бирократска образложења Министарства о немогућности одобравања тражене новчане помоћи нису поколебала Тенковића и он одлучује да одабере управо Академију за свог повериоца. Мислио је да би тиме убрзао рад у класи „техничке школе бојадисања“ при Академији¹⁸.

Већ наредне 1873. околности се по Тенковића одвијају у добром правцу, јер за министра просвете долази Стојан Новаковић (1842–1915) који му одобрава дуго чекану повишицу од 250 на 350 талира годишње¹⁹. Међутим, већ наредне године до Министарства стижу гласине о Тенковићевом сумњивом понашању у Минхену. Поједини државни питомци који су такође били на студијама у баварској престоници, жале се на Тенковића како избегава друштво својих земљака, како не долази редовно на предавања и како се дружи са политички непожељним особама²⁰. Ово последње се у првом реду односило на његове везе

¹⁷ АС, Министарство просвете, 1871, бр. 5070.

¹⁸ АС, Министарство просвете, 1872, бр. 5496, замолио је да Министарство отплати Тенковићев дуг Академији у износу од 88 форинти, како би могао да пређе у класу где се ради уљаним бојама, што је напоследку и учињено.

¹⁹ АС, Министарство просвете, 1873, бр. 1470; међутим, већ крајем лета исте године Министарство се обратило Тенковићу са питањем завршетка студија, имајући у виду да је државну помоћ почео да прима од 1. маја 1869. и да се по правилима на које се Тенковић као корисник помоћи обавезао, био дужан да студије заврши за три године, а потом да се стави на располагање држави; Тенковићу је уважена година учења на Уметничко-занатској школи у Бечу као припрема за упис на Академију у Минхену.

²⁰ АС, Министарство просвете, 1874, бр. 444, где стоји писмо извесног Димитрија Дробњака, такође државног питомца, који се жали на понашање Тенковића у Минхену и врло негативно говори о њему, те је по свој прилици ово писмо знатно допринело да се Тенковићу ускоро ускрати помоћ; М. Марковић, *Umetnici i modeli*, Delta press, Београд 1981, 33–35. наводи такође питомца Димитрија Дробњака као неког ко је врло лоше говорио о Тенковићу за време студија на минхенској Академији; о Димитрију Дробњаку нажалост не постоје сачувани радови из времена учења на Академији, осим податка да је од 1874. године као и Тенковић похађао античку класу (Ј. Секулић, *нав. дело*, 269).

Велимир М. Теодоровић,
фотографија из 1884. године
Људски музеј Рогашка Слатина, Словенија

са ванбрачним сином кнеза Михаила, Велимиром Теодоровићем (1849–1898), од ког је са разлогом зазирао и сâм кнез Милан Обреновић²¹. Код свог вршњака и великог мецене Велимира Теодоровића, код кога је становао од 1871. године, упознао је многе виђене уметнике и књижевнике, добијајући не само бесплатан смештај, него повремено и новац за трошак. Колико год се Тенковић правдао и бранио код министра за изречене гласине²², веза са ванбрачним сином кнеза

²¹ О односу Велимира Теодоровића и Милоша Тенковића: Р. Љушић, *Велимир Теодоровић – сентиментална џовест њанбрачног сина кнеза Михаила*, Музеј рудничко-таковског краја, Горњи Милановац 2024, 66.

²² АС, Министарство просвете, 1874, бр. 1429, у писму које видно револтиран шаље министру, Тенковић изражава чуђење што Министарство тако лако реагује на клевете и лажне гласине једног питомца, а да пре тога не изврши анкету код других питомаца о његовом понашању; такође је и рекао да је претходно дао изјаву Министарству докле намерава да буде на студијама; тачно је да је Тенковић код државних питомаца који су у то време студирали у Минхену био на лошем гласу, не због учења и самог сликарског рада, него због тога што је Тенковић отворено избегавао њихово друштво, али и због везе са Велимиром Теодоровићем и кругом његових познаника, који су готово сви одреда били странци; Тенковић је, даље, у одговору Министарству објаснио да је тачно да је избегавао друштво својих земљака због интрига, а да се кретао у друштву других страних колега и познаника како би лакше савладао језик, те се пита, да ли би Министарству било задовољство што се један „балканац“ толико култивисао.

Михајл А. Врубелъ (1856–1910)
извор Wikipedia

Едмунд Харбургер (1846–1906)
извор Wikipedia

Михаила ће га напослетку и коштати укидања државне помоћи, 1874. године²³. Упркос томе а захваљујући подршци својих заштитника, он неколико наредних година наставља да живи и ради што у Минхену, што по другим градовима Европе²⁴. У међувремену, похађајући часове компоновања на Академији у класи Вилхелма фон Дица (1839–1907), Тенковић долази у контакт са другим страним уметницима. Тако ће се спријатељити са будућим познатим руским сликаром Михаилом А. Врубелем (1856–1910)²⁵, а касније, током боравка у Венецији, и са немачким сликаром Едмундом Харбургером (1846–1906)²⁶.

²³ АС, Министарство просвете, 1874, бр. 2584, у образложењу стоји да му се и поред најбоље воље, кредит не може одобрити, јер је исцрпљен за друге питомце.

²⁴ Медаковић 1968, 224; Јовановић 1976, 189.

²⁵ О Михаилу Врубелу: J. Harten, C. Vitali, M. Allenow, *Michail Wrubel: Der Russische Symbolist*, Catalogue of an exhibition held at the Kunsthalle Düsseldorf – Haus der Kunst München, Köln, Dumont, 1997; А. В. Ипполитов, И. В. Шуманова, И. А. Вакар, О. С. Давыдова, *Михаил Александрович Врубелъ 1856–1910*, Государственная Третьяковская галерея, Москва 2021.

²⁶ О Едмунду Харбургеру основна биографија у: Manfred H. Grieb, *Nürnberger Künstlerlexikon. Bildende Künstler, Kunsthandwerker, Gelehrte, Sammler, Kulturschaffende und Mäzene vom 12. bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts. Band 2*. Saur, München 2007, 573; највероватније да је под Харбургеровим утицајем Тенковић и поставио свој будући реалистички тематски репертоар.

Михаило Валтровић (1839–1915)

Документација Народног музеја Србије

Пре коначног повратка у домовину 1878. године, Тенковић учествује са четири своја дела на једној минхенској изложби, где је доживео добар пријем и позитивне оцене²⁷.

* * *

У време када се крајем седамдесетих година 19. века Тенковић вратио у Београд, око свих питања која су се тичала културе и уметности у Кнежевини Србији неприкосновена су била мишљења сликара Стеве Тодоровића и археолога, професора на Великој школи и ликовног критичара, Михаила Валтровића. Иако су обојица имали у суштини добро мишљење о Тенковићевим радовима по повратку из Минхена²⁸, то ипак

²⁷ Медаковић 1968, 225, помиње да је Тенковић на изложби у Минхену приказао четири своја рада: *Ловаи*, *Разбијена мајолика*, *Болничарка* и *Башибозук*; осим *Разбијене мајолике* која је једина сачувана и данас изложена на поставци у Народном музеју, преостала три дела су непозната.

²⁸ Исто, наводи мишљење Михаила Валтровића о Тенковићевим фигуралним радовима који „показују више уметничког схваћања и представљања“ у односу на пејзаже за које нема никакве речи похвале; Степа Тодоровић уопштено констатује да је Тенковић добио добро опште знање и да је сада време „да се ода којој стручној грани“.

није било довољно да се његове молбе за добијање места учитеља цртања у средњој школи и усвоје.

У ишчекивању одговора од надлежних, Тенковић решава да приреди самосталну изложбу својих радова у Грађанској касини²⁹. На тој изложби приказао је 16 цртежа рађених оловком, угљеном и кредом, девет акварела и 17 слика у уљу. Критика је са једне стране похвалила његове цртеже и аквареле, али је нашла замерке његовим уљима, не толико због обраде или технике, него због тога што „мотиви нису национално-народносни“³⁰. Поред тога, Тенковић је био један од ретких тадашњих сликара који уопште није сликао иконе нити слике са религиозним садржајем, што није могло проћи непримећено. Као дела вредна пажње издвојене су слике које је Милош Тенковић урадио и изложио у Минхену, мртва природа *Разбијена мајолика* и *Продавачица цвећа*³¹. Извесно охрабрење му је пружила својом посетом управо кнегиња Наталија Обреновић, похваливши изложена дела и пожелевши сликару успеха у даљем раду³².

Добар пријем изложбе у јавности нажалост није убрзао и решавање питања Тенковићеве молбе за место учитеља цртања. Додајмо и да Тенковић не добија новчану помоћ ни за то „да по округу смедеревском

²⁹ Изложбу Милоша Тенковића одржану у Грађанској касини од 12. до 20. марта 1881. године забележила је и ондашња штампа (в.: *Изложбе у Београду 1880–1904*, 14–17), с тим да је најобимнији приказ дат у: Аноним, *Изложба Тенковићевих слика, Србадија I*, 1881, 143–144; ако се изузме прво полујавно приказивање сликарских радова које је за одабране званице приредио Степа Тодоровић 1859, Тенковићева изложба у Грађанској касини је била заправо друга права сликарска изложба у Београду, после изложбе Ђорђа Крстића у скупштинској сали Велике школе у јесен 1880.

³⁰ Цитирано према: *Изложбе у Београду 1880–1904*, 15.

³¹ Исто, 16; занимљиво да је анонимни критичар Тенковићеве изложбе у *Србадији* међу најбољим радовима истакао слику *Ловац* коју је Тенковић излагао и у Минхену пре повратка у Србију, а која се до данас води као нестало или изгубљено дело („Од свију слика Тенковићевих долази на прво место *Ловац*, који је рађен са особитом пажњом и трудом“. Слика нам представља тако рећи портрет једног ловца у профилу. Лице је лепо изведено, црте су по себи лепе и правилне, и тако је добро изабран лик, да нам на први поглед казује да је то ловац и ако нема уза се пушку или других знакова лова, осим ловачке блузе. Колорит је у једном тону а хармонија боја складна и природна“).

³² Исто, 17; из захвалности према будућој српској краљици и њој у част, Тенковић је насликао алегоричну композицију са приказом бисте краљице Наталије, а коју стицајем околности није имао прилике и лично да јој уручи (Петровић П. 2020, 399, кат. 1133, са репродукцијом и литературом).

чини студије етнографске³³, што ће га додатно деморалисати и још више удаљити од сликања.

* * *

Наредних неколико година Тенковић настоји да реши питање сталног запослења, но сви његови напори у том правцу не доносе резултате. Чини се као да су за њега сва врата затворена, да се надлежни свесно оглушују о његове молбе и пријаве, што је довело до тога да се код сликара створило уверење да му поједини злонамерно и циљано раде о глави³⁴. У тој параноји и агонији кроз коју већ извесно време пролази, јављају се и први знаци кризе и душевне болести. Зато Тенковић нажалост све мање црта и слика, а све више пише молбе и захтеве да му се повери било какав посао. После дужег чекања, коначно добија посао учитеља цртања у Другој београдској гимназији у лето 1887.³⁵ Управо када је мислио да су тешки дани кризе иза њега, да ће му наставнички позив омогућити да се брине о старој и немоћној мајци, већ следеће године поново се јављају знаци болести и он тражи одсуство од неколико месеци ради душевног и телесног опоравка. Молба је уважена, али ова пауза није донела побољшање. У зиму 1889. године стижу до министра просвете и прве озбиљне замерке и притужбе на Тенковићево понашање, где се између осталог каже да је „тако раздражљив, да у моменту не зна шта ради. Његово предавање то је вика, ларма и лупњава

³³ Медаковић 1968, 225, објашњава да поменути посао, између осталог, Тенковић није добио због делимично негативних оцена његових цртежа, али и због супарништва Владислава Тителбаха и Ђорђа Миловановића.

³⁴ У необјављеном рукопису који се чува у архиви Народног музеја „Неколико податак за биографију сликара Милоша Тенковића /1849–1890/“ приписаном Миодрагу Коларићу, наилазимо на податак да је још у време студија на Академији ликовних уметности у Минхену Тенковић био у лошим односима са појединим колегама, такође државним питомцима, од којих посебно истиче сликара Ђорђа Крстића; Тенковић тврди да је управо Крстић био предводник хајки и интрига против њега, а то је поткрепљивао чињеницом да је Крстић међу питомцима уживао глас арогантног и неугодног човека; врло је могуће да је тај антагонизам настављен и по Тенковићевом повратку у Београд, јер је Крстић, за разлику од Тенковића, имао бољи положај међу утицајним људима блиским министру просвете.

³⁵ *Просветни гласник*, Београд 31. август 1887; годину дана касније, Народни музеј откупљује од уметника једно од најбољих његових дела *Продавачица цвећа* (стари инв. 476, где стоји да је слика купљена 18. јула 1888. за суму од 200 динара).

без краја. Преко је потребно да се он уклони из ове школе и премести³⁶. Поново му је одобрено одсуство због лечења, али како се готово читаве следеће године његово стање није поправљало, штавише, дошло је дотле да је морао да буде збринут на лечење у болницу, школски одбор Друге београдске гимназије у јесен 1890. приморан је да га разреши дужности. Неизлечива болест узимала је све више маха, и средином јануара 1891. године Милош Тенковић умире у Болници за душевне болести у Београду³⁷. Да ли због материјалне оскудице, санитетских прописа или нечег трећег, тек посмртни остаци Милоша Тенковића испраћени су на Ново гробље тихо, нечујно, без другова и познаника, без иког ко би у том часу одао пошту једном српском уметнику³⁸. Временом, парцела са гробним местом где је сахрањен претворена је у парцелу са зиданим гробницама, те је због неплаћеног турнуса прекопан и гроб Милоша Тенковића. Овакву судбину један српски сликар који се школовао у Бечу и Минхену и приредио другу по реду уметничку изложбу у нашој средини, свакако није заслужио. Ипак, иако малобројна, Тенковићева дела су срећом у највећем броју сачувана. Њих је Народни музеј откупио од сликареве мајке 1891, исте године када је Тенковић преминуо³⁹.

³⁶ Медаковић 1968, 227.

³⁷ Никић 1975, 334–340, дао је тачан датум Тенковићеве смрти: 16. јануар 1891; претходни аутори текстова о Тенковићу користили су нетачан податак у вези његове смрти, јесен или децембар 1890. године.

³⁸ Једино су некрологе о Тенковићу дали Пера П. Ђорђевић (*Чишула, Милош Тенковић*, Просветни гласник XII, 1891, 88) и Бранислав Ђ. Нушић (*Милош Тенковић, сликар*, Преодница, лист за књижевност и уметности, I, 25. јануар 1891, бр. 3, стр. 48); наведено према: Никић 1975, 335.

³⁹ Никић 1975, 341–342, нап. 37, где је наведено који су Тенковићеве радови били у збирци Народног музеја у време када су откупљени од његове мајке 1891; од тог пописа до данас остало је непознато где се налазе дела *Девојче са шкољком*, уље на дасци (стари инв. бр. 477) и два рада из мапе цртежа (стари инв. бр. 1247).

Место и значај Милоша Тенковића у српском сликарству друге половине 19. века

Српско сликарство су последње две деценије 19. века обележила дела оних стваралаца који су прихватили и неговали реалистички правац⁴⁰. Након романтичарског и националног заноса, погледа у прошлост и узвишених идеала, реализам је у уметност унео смиреност, студиозност, промишљеност и дух рационалности. Та промена одразила се како у погледу стила и ликовног израза, тако и у избору тема и садржаја. Први сликари реалисти прихватили су нова схватања уметности која су долазила из баварске културне престонице, Минхена. Академија ликовних уметности у Минхену током читавог 19. века била је за многе студенте из Европе угледна уметничко-образовна установа⁴¹. За развој српске уметности ова академија постаје значајна посебно од средине 19. века, када се све већи број студената из Србије опредељује да усавршава сликарство управо у Минхену. Међу српским студентима који су први похађали минхенску Академију и у потпуности остали привржени реализму, био је и сликар Милош Тенковић.

* * *

Затворен и неповерљив због сталне борбе с немаштином и оскудицом, неприхваћен од једног броја сликара, као и због ослабљеног и нарушеног здравља које га је одвело у прерану смрт, Милош Тенковић није

⁴⁰ О реализму у српском сликарству: Ristić 1965, 37–49; Кусовац, 1970, 5–11; Кусовац, Ристић, 1973; Ристић В. (Н. Кусовац, М. Јовановић) 1982, 21–26; Петровић П. (Љ. Миљковић, Г. Станишић) 2009, 20–25. О реализму уопше видети: Linda Nochlin, *Realism*, Penguin, London 1971.

⁴¹ О минхенској Академији видети у: Gerhart N., Grasskamp W., Mantzner F. i dr., *200 Jahre Akademie der Bildenden Künste*, München 2008.

Ђорђе Ђока Миловановић
(1850–1919)

Документација Народног музеја Србије

Ђорђе Крстић
(1851–1907)

Документација Народног музеја Србије

развио и унапредио свој таленат у мери у којој би остварио већи допринос развоју реализма у српском сликарству 19. века⁴². Срећнију судбину доживели су његови савременици, такође реалисти и минхенски ђаци, Ђорђе Миловановић⁴³ и Ђорђе Крстић⁴⁴. Поред прве, уједно и једине самосталне изложбе коју је приредио 1881, Тенковићу је пред крај живота једну слику откупио Народни музеј⁴⁵ а два његова дела, тачније два портрета, уврштена су у избор од двадесет и шест уметничких радова представљених у оквиру српског павиљона на Светској

⁴² Судбину сличну Тенковићевој имао је још један представник реализма и минхенски ђак, пре-рано преминули сликар Милан Поповић (1850–1875) који је остао познат само по једном делу; в.: Петровић П. 2020, 335, кат. 951.

⁴³ О Ђорђу Миловановићу: М. Јовановић, *Ђока Миловановић 1850–1919*, Галерија САНУ, кат. 44, Београд 1983.

⁴⁴ О Ђорђу Крстићу: Н. Кусовац, *Сликар Ђорђе Крстић (1851–1907)*, Народни музеј у Београду, Београд 2001.

⁴⁵ У питању је дело *Продавачица цвећа* (инв. 31_340); занимљиво да се у збирци Народног музеја налази слика под називом *Бој Црногораца са Турцима* (инв. 31_1086), која се дуго водила као рад Милоша Тенковића, док се касније истраживањем установило да је заправо у питању рани рад Буре Јакшића (в.: Петровић П. 2020, 133, кат. 342, са репродукцијом и литературом).

изложби у Паризу 1889. године⁴⁶. Исте године када је Тенковић преминуо, 1891, Народни музеј откупљује од сликареве мајке готово целокупну његову заоставштину коју је она сачувала⁴⁷.

Иако су деценију потом два Тенковићева дела била изложена у сталној поставци Народног музеја⁴⁸, о њему и његовом животу се још увек врло мало знало. Више биографских података о Тенковићу појавиће се тек крајем двадесетих година прошлог века⁴⁹, док ће критички осврт на Тенковићево дело, његово место и пионирску улогу у развоју српског реалистичког сликарства 19. века, бити посебно наглашени у првом свеобухватном прегледу српског сликарства у распону од два века⁵⁰.

Живот и дело реалисте Тенковића дошли су у центар пажње истраживача српске уметности нарочито од половине прошлог века. Тада су настала прва монографска истраживања о Тенковићу⁵¹, и повучене су извесне паралеле његовог сликарства са делом водеће фигуре европског

⁴⁶ Catalogue Illustré des Beaux-Arts, Exposition Universelle de 1889, Paris 1889, 113 (Serbie, peintures, Nr. 1: Fenkowitz M., *Portrait d'homme*; Nr. 2: Fenkowitz, *Portrait d'homme*); Милош Хаџи Поповић, *Србија на Светској изложби у Паризу 1889. год.*, Београд 1891, 7–8, истиче да су у питању Тенковићев портрети српских добротвора П. Спасојевића и проте Банића који су историчарима до данас остали непознати.

⁴⁷ Поред дела која су откупљена од уметникове мајке, у Народном музеју се чува готово целокупна до сада позната Тенковићева оставштина која броји 20 цртежа, пет акварела и 16 уља (Краут 1992, 76–80, кат. 261–280 са репродукцијама; Петровић П. 2020, 392–399, кат. бр. 1113–1133 са репродукцијама); од осталих Тенковићевих дела која се налазе ван Народног музеја, до сада је познат *Порџрећ Милеве Марковић* из Музеја града Београда (Ристић 1982 /Кусовац, Јовановић/ 66, кат. 516), потом *Порџрећ Теодора Хербеза* (по непознатом страном аутору) из 1870. из Дома Јеврема Грујића (Весковић 2014, 70), као и до сада непознато дело *Циџанка са лулом*, које се недавно појавило у понуди једне стране аукцијске куће (https://www.artnet.com/artists/milo%C5%A1-tenkovi%C4%87/portrait-de-femme-fumant-la-pipe-Kmj4fWOBbuv_q6LXYrDbxw2, присту-пљено 16. маја 2023).

⁴⁸ Списак слика изложених у Галерији Народног музеја, Београд 1901, кат. 176 (*Продавачица цвећа*), кат. 86 (*Мршва њприрода – Разбијена мајолика*).

⁴⁹ В. П. (Вељко Петровић), *Тенковић Милош*, сликар, Народна енциклопедија Срба Хрвата и Словенаца, том IV, Београд 1929, 535.

⁵⁰ Кашанин, 1942, 36–37, са репродукцијом дела *Продавачица цвећа*, *Мршва њприрода (Разбијена мајолика)* и *Предео са кравама*.

⁵¹ Симић-Милвановић, 1949, 11–18, доноси и репродукције шест његових слика и два цртежа; у наведеној монографској студији о Тенковићу први пут се детаљније описује његово дело, где се, између осталог, истиче да је Тенковић „...сигуран и с врло малим средствима; често са неколико овлаш повучених потеза, или меким акварелом, он реално и живо претставља сагледани објекат који преноси на хартију или платно“.

реализма 19. века, Гистава Курбеа⁵². Убрзо потом пружен је и шири увид у Тенковићеву личност и његово дело, сагледан у оквирима развоја српског и шире европског сликарства друге половине 19. века⁵³. Не треба губити из вида да је допринос Тенковићевог сликарства развоју реализма у српској уметности 19. века више пута истицан⁵⁴, те ће се неколико његових најбољих остварења очекивано наћи и у сталној поставци српског сликарства друге половине 19. века у Народном музеју у Београду⁵⁵. Важан прилог проучавању живота и рада Милоша Тенковића јесте и утврђивање тачног датума његове смрти, што је податак који је измицао претходним историчарима⁵⁶.

У свим скорашњим приказима, прегледима и изложбама српског сликарства 19. века, дела Милоша Тенковића била су неизоставна и нераскидиво везана за саме почетке реализма⁵⁷. Поједина су била укључена у одређене тематске изложбе⁵⁸, док су друга била предмет посебног истраживања⁵⁹. По свему реченом, несумњиво да је по среди био сликар који је био искрени заљубљеник у природу, поштовалац барбизонске и минхенске школе сликарства⁶⁰.

⁵² Секулић, 1958/1959, 262 (са репродукцијама Тенковићеве слике *Пејзаж са кравама* и Курбеове слике *Каменолом код Ойшевоза*).

⁵³ Медаковић 1968, 217–230.

⁵⁴ Коларић, 1952, 53; Батаљевић, 1963, 9; Ristić 1965, 37–41; *Tenković Miloš, slikar*, ELU, том IV, 411–412 (N. Кс/Nikola Kusovac); Кусовац 1970, 16–17.

⁵⁵ Дела Милоша Тенковића која су од средине шездесетих година прошлог века до данас чинила неизоставан део сталне поставке у Народном музеју су: *Продавачица цвећа*, *Мршва природе (Разбијена мајолика)*, *Предео са кравама* и *Аушоршрет*.

⁵⁶ Никић 1975, 331–342 (са архивским и документарним прилозима).

⁵⁷ Ristić 1965, 38–39; Ристић В. (Кусовац, Јовановић) 1982, 22, 66, кат. 516–525; Кусовац 1987, 162–165, кат. 999–1018; Петровић (Миљковић, Станишић) 2009, 21, кат. 21, 22 и 23.

⁵⁸ *Продавачица цвећа* из 1877. и *Девојчица са шеширом (Зора Ковачевић)* из 1881. на „Изложби дечјег сликарства“ у Народном музеју 1950; *Аушоршрет* из 1874. на изложби: „Аутопортрет српских сликара XIX века“ у Галерији САНУ 1993; *Поршрет човека седе косе и бркова (Пејшар Ђурић)* из око 1870. и *Шумски предео* из око 1880. на изложби: „Једна (не)обична музејска прича – 50 дела из Збирке српског сликарства 18. и 19. века“ у Народном музеју Србије 2023.

⁵⁹ *Мршва природе (Разбијена мајолика)* из 1878. анализирана је код: Михајловић 1979, 58, као и код: Кукић 2007, 14 (са репродукцијама у додатку); *Бајца-џамија* из око 1870. анализирана је код: Рогич 1985, 71–74 (са репродукцијом).

⁶⁰ О Минхенској школи видети у: К. Ленц, *Минхенско сликарство 19. века*, у: Минхенска школа 1850–1900. Изложба слика из Баварских државних збирки и других музеја, каталог изложбе, Народни музеј, Београд, 1988.

Тенковић је у сликарству био искрени заговорник начелâ чистоте форме и богатства материје која је без остатка усвојио од минхенских сликара-савременика⁶¹. Иако делује као издвојена појава, врло особена и без већег броја дела са којима би непосредно утицао на дела својих савременика, а посредно и на токове српског сликарства тог доба, дело Милоша Тенковића је временом правилно оцењено, а самим тим стекло је заслужено почасно место у историји националне уметности 19. века.

⁶¹ Медаковић 1968, 227, повлачи паралелу Тенковићевог начина рада са делима неколико минхенских реалиста, између осталих и Адолфа Лира (Adolf Leer, 1851–?), сликара и литографа који је у време Тенковићевог боравка у Минхену радио као литограф у Уметничко-литографском институту. Посебно треба истаћи утицај сликара Вилхелма Лајбла (Wilhelm Leibl, 1844–1900) и његовог круга на сликаре реалисте тог времена; о Лајблу више у: Wilhelm Leibl, *The Art of Seeing*, hrg. Albertina Museum, Hirmer Verlag, Munchen 2020.

*Хронолоџија и
важни даџуми
из живоџа и рада
Милоша Тенковића*

1849

Рођен у Београду 8. априла од оца Василија и мајке Персиде.

1865–1868.

Похађа часове цртања код Јована Дерока и сликања код Стеве Тодоровића; добија стипендију Министарства просвете за школовање у иностранству.

1869.

Ступа у Уметничко-занатску школу при Уметничко-историјском музеју у Бечу; упоредо изучава литографски занат у литографском заводу Едуарда Сигера.

1870.

Уписује се на Академију ликовних уметности у Минхену у античку класу.

1871–1873.

Дружи се са Велимиром Теодоровићем, ванбрачним сином кнеза Михаила Обреновића, упознаје руског сликара Михаила А. Врубелја (1856–1910), похађа наставу и путује; прелази у класу за компоновање коју при академији води Вилхелм фон Диц (Wilhelm von Diez).

ДЕЛА: Глава човека (студија), Глава средовечне жене, Портрети Петра Ђурчића, Портрети Теодора Хербеза (по непознатом страном аутору), Портрети Милеве Марковић, Предео са џамијом (Баџал-џамија у Београду), Цијанка са лулом, Пејзаж са кућом (цртеж), Шумски њредео (цртеж) итд.

1874.

Обуостављена му је стипендија Министарства просвете, али остаје и даље у Минхену и уз помоћ пријатеља наставља сликарско усавршавање.

1875–1878.

Путује по Европи (Немачка, Швајцарска, Аустрија, Италија); у Венецији упознаје немачког сликара Едмунда Харбургера (1846–1906) у чијем атељеу извесно време ради; учествује са четири своја дела на једној изложби у Минхену 1878. и исте године се враћа у Београд.

ДЕЛА: *Аушторџреџ*, *Продавачица цвећа*, *Предео са кравама*, *Мртва природа (Разбијена мајолика)*, *Скице I–II*, *Цвеће – Цикорија* (студија), *Пејзаж I–II*, *Шумски предео*, *Рука са ружом* (цртеж), *Воће и поврће* (цртеж), *Сшејенице* (цртеж) итд.

1881.

Приређује своју прву самосталну изложбу у просторијама Грађанске касине марта месеца, на којој излаже 16 цртежа, девет акварела и 17 уља; изложбу посећује кнегиња Наталија Обреновић која је изложбу похвалила и подржала уметника; конкурише на место наставника цртања у Другој мушкој гимназији, али без успеха.

ДЕЛА: *Девојчица са шеширом (Зора Ковачевић)*, *Композиција са бистом краљице Наталије*, *Заспала жена* (цртеж), *Долај* (цртеж), итд.

Кнегиња Наталија Обреновић, фотографија, М. М. Ханцарлија, после 1875. (предложак за акварел који је М. Тенковић урадио у њену част 1881. године)
Историјски музеј Србије

1887.

У лето добија место наставника цртања у Другој мушкој гимназији; јављају се први знаци душевне болести због које све мање црта и слика; тражи дужа одсуства ради лечења.

1888.

Слику *Продавачица цвећа* из 1877. године откупљује Народни музеј; почиње да се лечи у душевној болници „Дом за сумануте“; побољшаног здравља враћа се на наставу.

1890.

Здравствено стање му се поново погоршава, те у јесен коначно престаје да ради у школи, враћен назад на лечење у болницу.

1891.

16. јануара преминуо је у болници за душевне болести и следећег дана сахрањен на Новом гробљу у Београду; Народни музеј откупљује од уметникове мајке више радова, цртежа, акварела и уља, за укупну суму од 250 динара.

Каталог радова Милоша Тенковића

ИЗ ЗБИРКИ НАРОДНОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

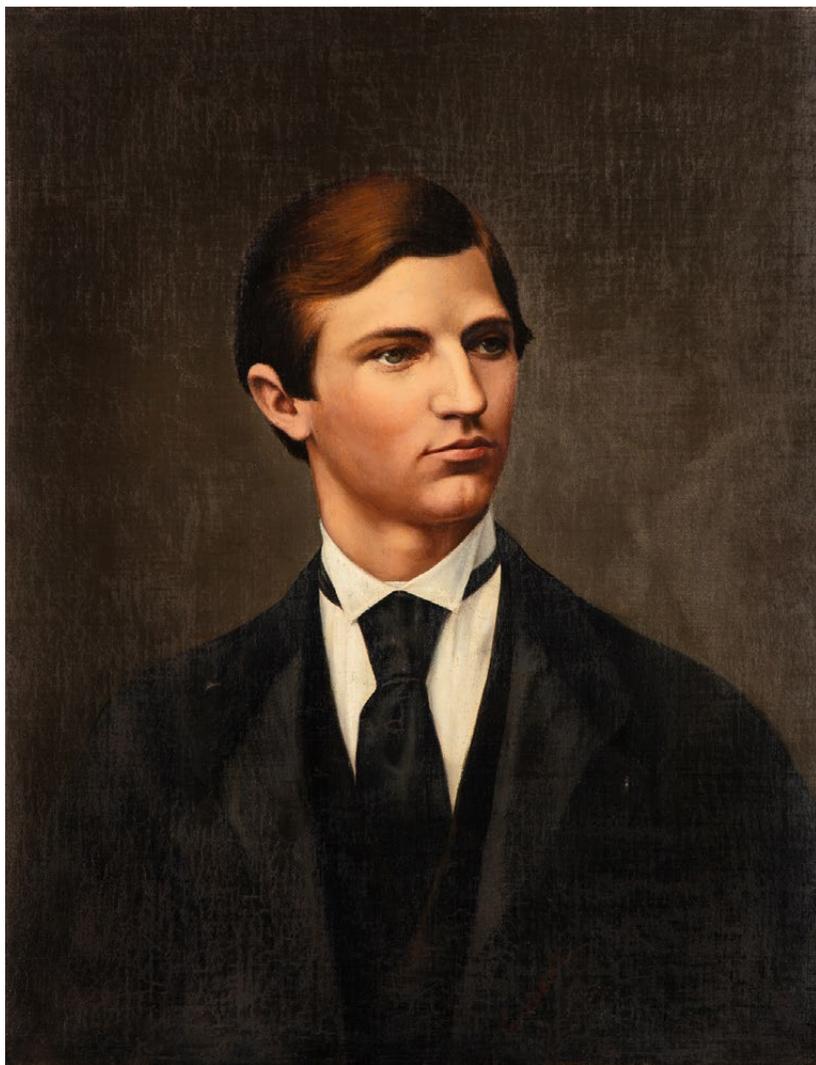
Напомене уз скраћенице и ознаке:

- 31: ознака Збирке српског сликарства 18. и 19. века
- 37: ознака Збирке цртежа и графика српских аутора до 19. века
- дат.: датирано
- инв.: инвентарски број
- кат.: каталогски број
- лит.: литература
- несигн.: несигнирано
- нап.: напомена
- сигн.: сигнирано
- стр.: страна

Димензије су изражене у сантиметрима: висина/ширина

Сликарс̀тво

1. *Млади Здравковић*, око 1870.

Уље на платну, 67 × 55

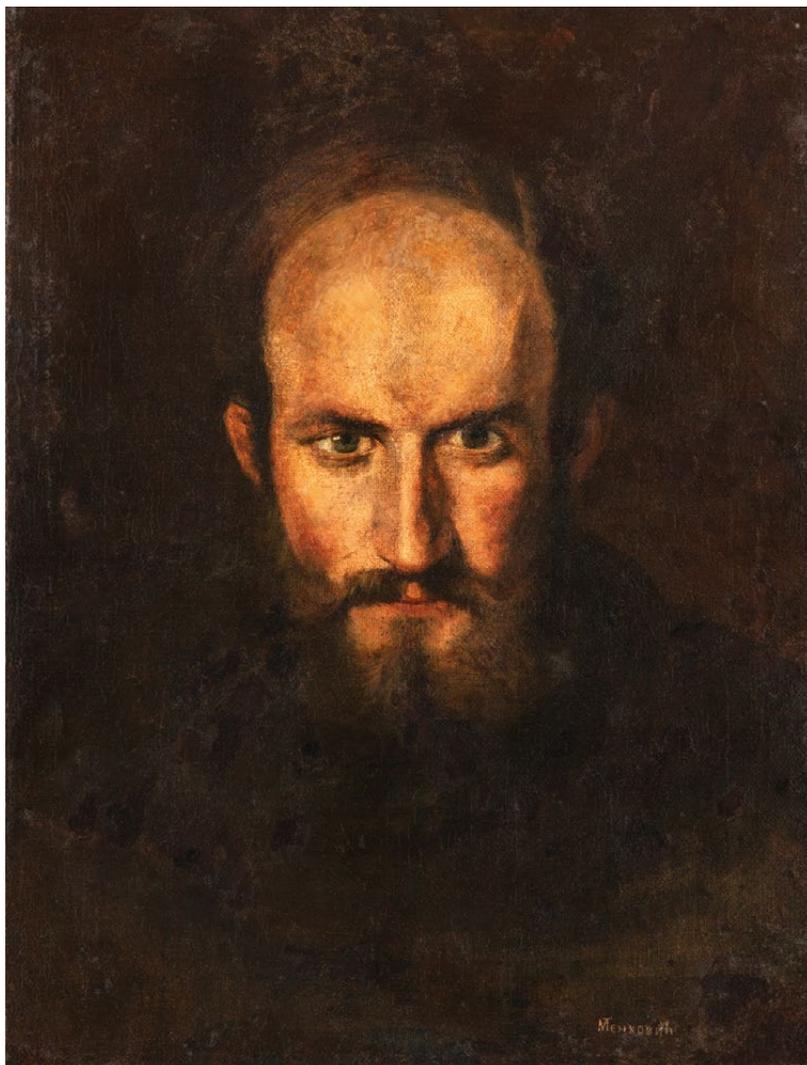
Несигн.

Инв. 31_855

Начин набавке: поклон Гаје Здравковића из Београда 1929.

Излагано: није

Лит.: Кашанин 1942, 37; Кусовац 1987, 162, кат. 999 (репродуковано); Петровић П. 2020, 393, кат. 1113 (репродуковано).

2. Глава човека (студија), око 1870.

Уље на платну, 42 × 32,5

Сигн. доле десно: М. Тенковић

Инв. 31_947

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Никић 1975, 341, нап. 37; Кусовац 1987, 162, кат. 1000 (репродуковано);

Петровић П. 2020, 393, кат. 1114 (репродуковано).

3. Глава средовечне жене (уметникова мајка?), око 1870.

Уље на хартији, 40 × 32,5

Несигн.

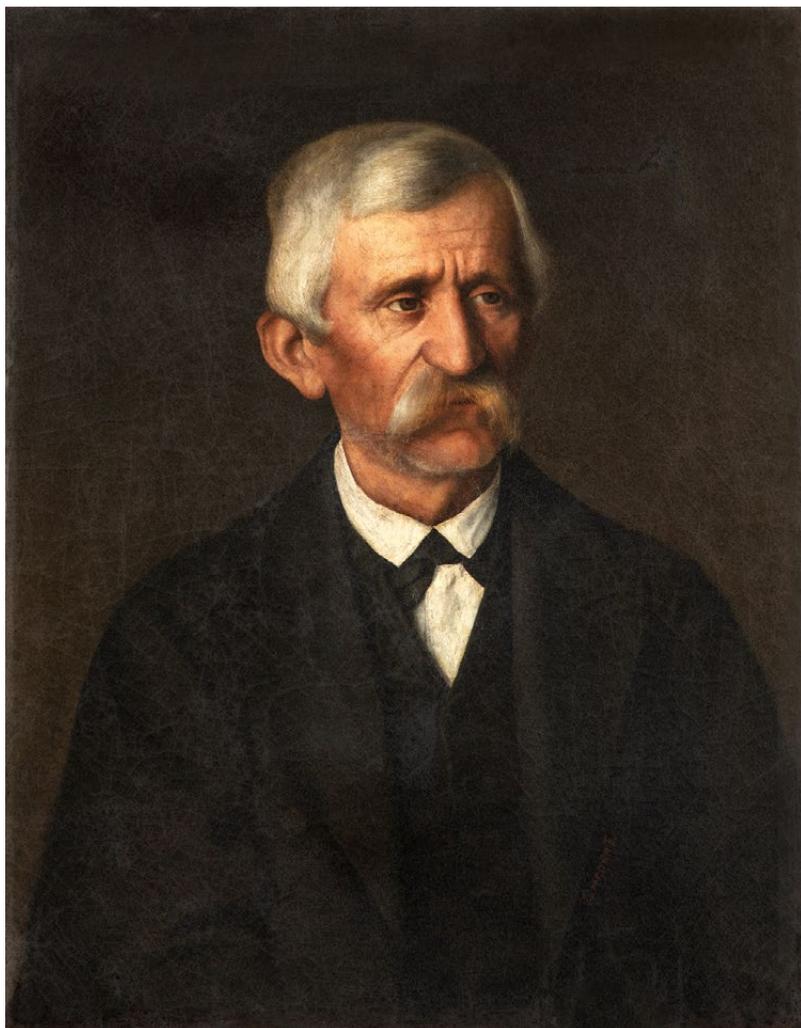
Инв. 31_1106

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Никић 1975, 341, нап. 37; Кусовац 1987, 162, кат. 1001 (репродуковано);

Петровић П. 2020, 393, кат. 1115 (репродуковано).

4. Портрет човека седе косе и бркова (Петар Ђурчић), око 1870.

Уље на платну, 61,5 × 48,5

Сигн. доле десно: Тенковић

Инв. 31_3764

Начин набавке: откупљено од Радмиле Петковић 1995.

Излагано: *Једна (не)обична музејска прича* – 50 дела из Збирке српског сликарства 18. и 19. века Народног музеја Србије, 2023.

Лит.: Вујовић 1966, 6, кат. 20 (репродуковано); Петровић П. 2020, 393, кат. 1116 (репродуковано); Петровић П. 2023, 108, кат. 44 (репродуковано).

5. Предео са џамијом (Башал-џамија у Београду), око 1870.

Уље на платну каширано на шперплочу, 30,5 × 29

Несигн.

Инв. 31_945

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Српско сликарство XVIII и XIX века* у Уметничком музеју у Београду 1945; *Реализам у српском сликарству XIX века* у Народном музеју у Београду 1970; *Српско сликарство XIX века* на Београдском сајму 1982;

Лит.: Петровић, Симић-Миловановић 1945, кат. 67; Симић-Миловановић 1948, 16 (са репродукцијом у прилогу); Кусовац 1970, 16, кат. 6 (репродуковано); Никић 1975, 341, нап. 37; Кусовац, Јовановић, Ристић 1982, кат. 520 (репродуковано); Рогић 1983, 68; Рогић 1985, 71–74 (са репродукцијом); Кусовац 1987, 162, кат. 1002 (репродуковано); Петровић П. 2020, 394, кат. 1117 (репродуковано).

6. Циџанка са лулом, око 1872.

Уље на платну, 53,5 × 44

Сигн. доле десно: Тенковић

Инв. 31_957

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Реализам у српском сликарству XIX века* у Народном музеју у Београду 1970; *Српско сликарство XIX века* на Београдском сајму 1982.

Лит.: Кусовац 1970, 16, кат. 7 (репродуковано); Никић 1975, 341, нап. 37; Кусовац, Јовановић, Ристић 1982, кат. 517 (репродуковано); Кусовац 1987, 162, кат. 1003 (репродуковано); Петровић П. 2020, 394, кат. 1118 (репродуковано).

7. Карађорђе, око 1874.

Уље на платну, 36,5 × 30,5

Несигн.

Инв. 31_949

Начин набавке: набављено пре Другог светског рата

Излагано: у Музеју Вука и Доситеја (1970–1980-их).

Лит.: *Класицизам код Срба*, VII, 1967, 113 (као рад непознатог аутора); Кусовац 1987, 162, кат. 1004 (репродуковано и приписано Милошу Тенковићу); Петровић П. 2020, 394, кат. 1119 (репродуковано).

8. Аушојорџреџ, 1875–1877.

Уље на платну, 52 × 40

Несигн.

Инв. 31_958

Начин набавке: поклон, пре Другог светског рата

Излагано: на поставци у Народном музеју: 1935–1944; 1966–2003 (није излагано 2003–2018); од 2018. на поставци у Народном музеју; на изложби: *Српско сликарство XIX века* на Београдском сајму 1982; *Аушојорџреџ у српском сликарству XIX века* у Галерији САНУ 1993.

Лит.: Јевремовић 1937, 18; Петровић, Симић-Миловановић 1945, кат. 68; Симић-Миловановић 1948, 1; Медаковић 1968, 217–230; Кусовац, Јовановић, Ристић 1982, кат. 521 (репродуковано); Кусовац 1987, 162, кат. 1005 (репродуковано); Церовић Млађа 1993, 8, кат. 35; Петровић П. 2020, 394, кат. 1120 (репродуковано); Љушић 2024, стр. 89 (репродуковано).

MENKOWITSCH
MÜNCHEN 1877

9. Продавачица цвећа, 1877.

Уље на платну, 74,5 × 49

Сигн. и дат. доле десно: *М. Tenkovitsch/München 1877*

Инв. 31_340

Начин набавке: откупљено од аутора 1888.

Излагано: Самостална изложба Милоша Тенковића у Грађанској касини 1881.

На поставци у Народном музеју: 1901–1914; 1935–1944; 1947–1952; 1953–1962; 1966–2003; (није излагано 2003–2018); од 2018. на сталној поставци; на изложби: *Сликарство и вајарство народа Југославије у XIX и XX веку* у Београду, Загребу, Љубљани, Москви, Лењинграду, Варшави, Кракову, Прагу, Братислави и Будимпешти 1947–1948; *Изложба децејей сликарства у Народном музеју* 1950; *Српско сликарство XIX века* на Београдском сајму 1982; *100 година српске уметности, сликарство у Србији 1850–1950*, Галерија САНУ, 2009.

Лит.: *Србадија*, Београд, 1881, 144; *Списак слика изложених у Галерији Народној музеја*, Београд 1901, кат. 176; Јевремовић 1937, 18; Кашанин 1938 (репродуковано у прилогу у боји); Кашанин 1942, 37, таб. III (репродуковано у прилогу у боји); Петровић, Симић-Миловановић 1945, кат. 65; Симић-Миловановић 1948, 14 (са репродукцијом у прилогу); Симић-Миловановић 1950 (репродуковано); Kusovac, Kolarić, Ristić 1965 (репродуковано у прилогу); Медаковић 1968, 217–230 (са репродукцијом у прилогу); Медаковић 1981, 172 (са репродукцијом у прилогу); Кусовац, Јовановић, Ристић 1982, кат. 522 (репродуковано); Кусовац 1987, 162, кат. 1006 (репродуковано); Петровић, Миљковић, Станишић 2009, 21, 88, кат. 21 (репродуковано); Петровић П. 2020, 395, кат. 1121 (репродуковано).

10. Предео са кржавама, око 1877.

Уље на платну каширано на даску, 42 × 65

Несигн.

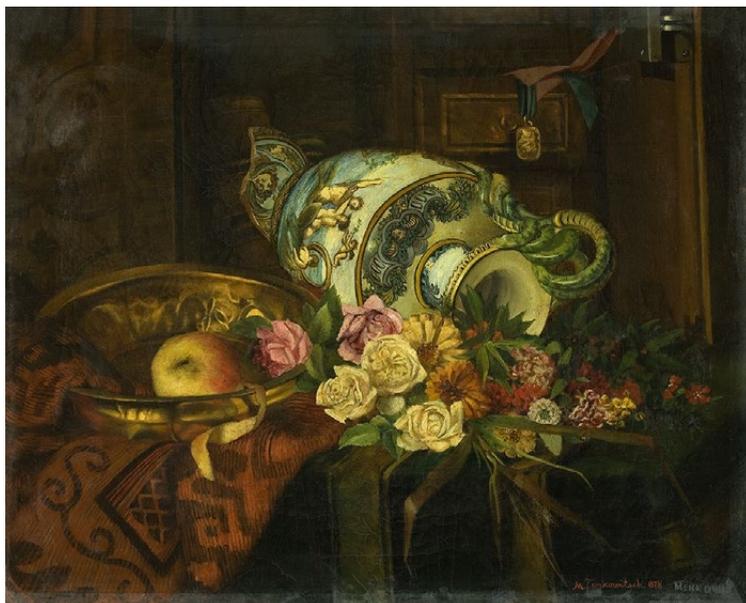
Инв. 31_439

Начин набавке: поклон, пре Другог светског рата

Излагано: На поставци у Народном музеју: 1935–1944; 1947–1952; 1966–2003 (није излагано 2003–2018); од 2018. на сталној поставци; на изложби: *Српско сликарство XVIII и XIX века* у Уметничком музеју у Београду 1945; *Српско сликарство XIX века* у Модерној галерији у Загребу 1965; *Српско сликарство XIX века* на Београдском сајму 1982; *100 година српске уметности, сликарство у Србији 1850–1950*, Галерија САНУ, 2009.

Лит.: Јевремовић 1937, 18; Кашанин 1938, 14 (репродуковано); Кашанин 1942, 37, сл. 90 (са репродукцијом у прилогу); Петровић, Симић-Миловановић 1945, кат. 66; Симић-Миловановић 1948, 16 (са репродукцијом у прилогу); Секулић 1958/59, 251–277 (репродуковано у прилогу); Kusovac, Kolarić, Ristić 1965 (репродуковано у прилогу); Медаковић 1968, 217–230 (са репродукцијом у прилогу); Симић Н. 1970, 39, сл. 12 (репродуковано); Медаковић 1981, 174 (са репродукцијом у прилогу); Кусовац, Јовановић, Ристић 1982, кат. 523 (репродуковано); Рогић 1983, 67 (репродуковано); Кусовац 1987, 162, кат. 1007 (репродуковано); Петровић, Миљковић, Станишић 2009, 91, кат. 23 (репродуковано); Петровић П. 2020, 395, кат. 1122 (репродуковано).

11. *Мршва природе (Разбијена мајолика), 1878.*

Уље на платну, 53 × 65

Сигн. и дат. доле десно: *М. Tenkowitz. 1878/МТенковић*

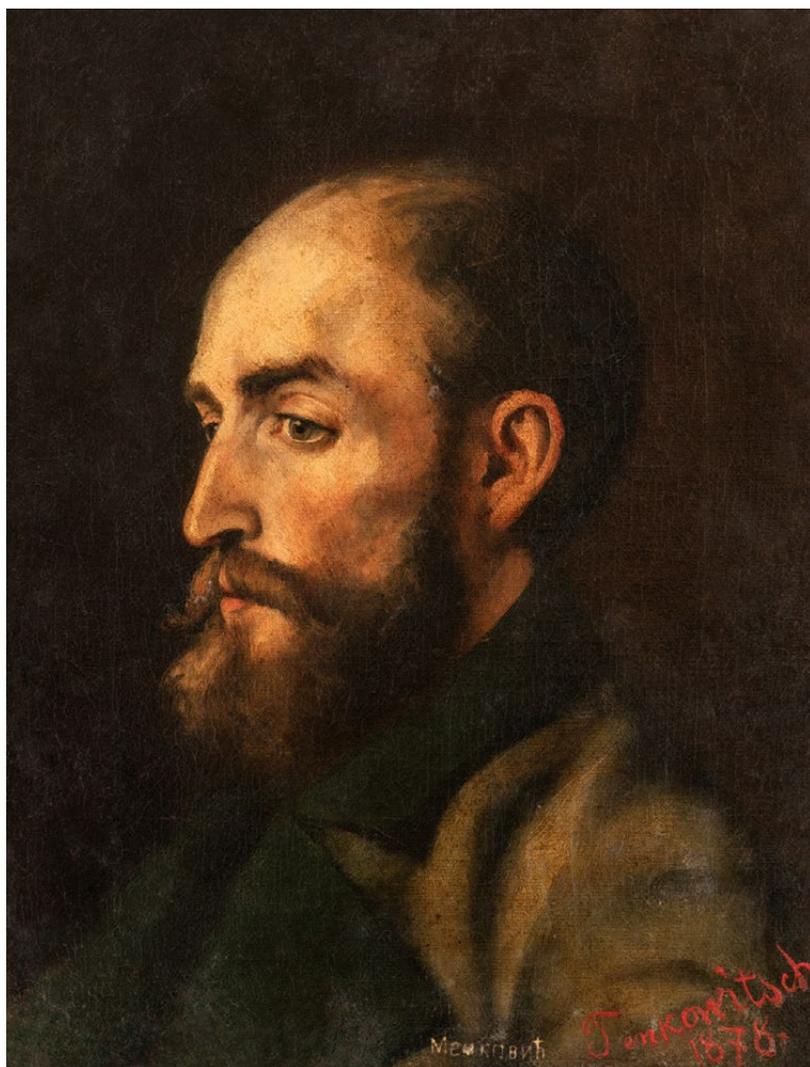
Инв. 31_859

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: На поставци у Народном музеју: 1901–1914; 1935–1944; 1947–1952; 1966–2003 (није излагано 2003–2018); од 2018. на сталној поставци; на изложби: *Српско сликарство XVIII и XIX века* у Уметничком музеју у Београду 1945; *Српско сликарство XIX века* у Модерној галерији у Загребу 1965; *Српско сликарство XIX века* на Београдском сајму 1982; *Симболично у српском сликарству* у Модерној галерији у Ваљеву 2007; *100 година српске уметности, сликарство у Србији 1850–1950*, Галерија САНУ, 2009.

Лит.: *Србадија*, Београд, 1881, 144; *Списак слика изложених у Галерији Народној музеја*, Београд 1901, кат. 86; Јевремовић 1937, 18; Кашанин 1942, 37, сл. 91 (репродуковано у прилогу); Петровић, Симић-Миловановић 1945, кат. 64; Симић-Миловановић 1948, 11–18 (са репродукцијом); Kusovac, Kolarić, Ristić 1965 (репродуковано у прилогу); Медаковић 1968, 217–230 (са репродукцијом); Никић 1975, 341, нап. 37; Михаиловић 1979, 58 (репродуковано у прилогу под називом „Разбијена мајолика”); Медаковић 1981, 173 (репродуковано у прилогу); Кусовац, Јовановић, Ристић 1982, кат. 524 (репродуковано); Кусовац 1987, 162, кат. 1008 (репродуковано); Кукић 2007, 14, 46 (репродуковано); Петровић, Миљковић, Станишић 2009, 21, 90, кат. 22 (репродуковано); Петровић П. 2020, 396, кат. 1123 (репродуковано).

12. Глава мушкарца, 1878.

Уље на платну, 31 × 24,5

Сигн. и дат. доле по средини и десно: МТенковић/М. Tenkowitz 1878

Инв. 31_902

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Никић 1975, 341, нап. 37; Кусовац 1987, 162, кат. 1009 (репродуковано);

Петровић П. 2020, 397, кат. 1124 (репродуковано).

13. Скица I (Кукурек, ботаничка студија), 1879.

Акварел на картону, 17 × 19

Сигн. и дат. доле десно: 8/8. 79. MT

Инв. 31_1314

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Никић 1975, 341, нап. 37; Кусовац 1987, 162, кат. 1009 (репродуковано);

Петровић П. 2020, 397, кат. 1124 (репродуковано).

14. Скица II (Дивизма, ботаничка студија), 1879.

Акварел на картону, 22 × 10,5

Сигн. и дат. доле десно: 8. 8 79. М. Т.

Инв. 31_1315

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Кусовац 1987, 162, кат. 1011 (репродуковано); Петровић П. 2020, 397, кат. 1126 (репродуковано под називом „Скица II /Дивизма, ботаничка студија“).

15. Цвеће (Цикорија, ботаничка студија), 1879.

Акварел на картону, 41 × 28

Сигн. и дат. доле десно: *MT 24/8 79.*

Инв. 31_1312

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Кусовац 1987, 162, кат. 1012 (репродуковано); Петровић П. 2020, 398, кат. 1127 (репродуковано под називом „Цвеће /Цикорија, ботаничка студија“).

16. Кућа, 1879.

Акварел на картону, 22,5 × 21,5

Сигн. доле десно: *MT*

Инв. 31_1311

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Кусовац 1987, 162, кат. 1013 (репродуковано); Петровић П. 2020, 398, кат. 1128 (репродуковано).

17. Пејзаж I, око 1880.

Уље на хартији каширано на лесонит, 23 × 28

Несигн.

Инв. 31_1107

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Импресивно II* – избор дела из Збирке српског сликарства 18. и 19. века Народног музеја у Београду, Салон „Мерцедес-Бенц“, Нови Београд 2004.

Лит.: Кусовац 1987, 164, кат. 1014 (репродуковано); Петровић П. 2020, 398, кат. 1129 (репродуковано).

18. Пејзаж II, око 1880.

Уље на хартији каширано на лесонит, 20 × 28

Несигн.

Инв. 31_1108

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Импресивно II* – избор дела из Збирке српског сликарства 18. и 19. века Народног музеја у Београду, Салон „Мерцедес-Бенц“, Нови Београд 2004.

Лит.: Кусовац 1987, 164, кат. 1015 (репродуковано); Петровић П. 2020, 398, кат. 1130 (репродуковано).

19. Шумски предео, око 1880.

Уље на платну каширано на лесонит, 52,5 × 42

Несигн.

Инв. 31_1109

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Једна (не)обична музејска љрича* – 50 дела из Збирке српског сликарства 18. и 19. века Народног музеја Србије, 2023.

Лит.: Кусовац 1987, 164, кат. 1018 (репродуковано и приписано Тенковићу); Петровић П. 2020, 398, кат. 1131 (репродуковано), Петровић П. 2023, 110–111, кат. 45 (репродуковано).

20. Девојчица са шеширом (Зора Ковачевић), 1881.

Уље на платну, 40,5 × 31,5

Сигн. и дат. доле десно: Тенковић 1881

Инв. 31_1121

Начин набавке: откупљено од арх. Радовановића 1945.

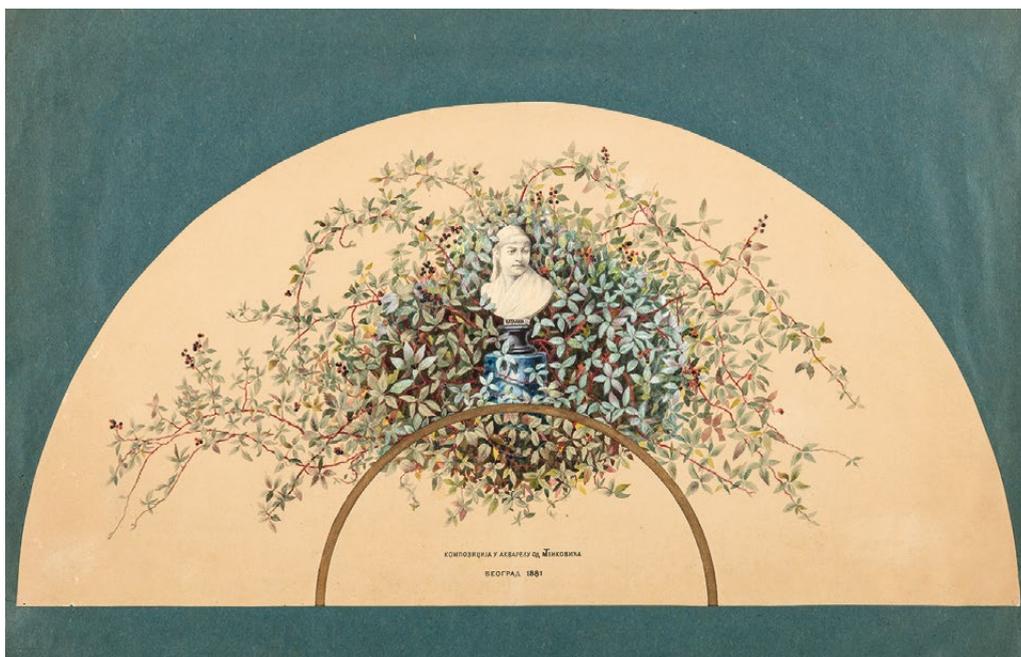
Излагано: *Изложба децјеј портрета* у Народном музеју 1950; *Реализам у српском сликарству XIX века* у Народном музеју у Београду 1970; *Српско сликарство XIX века* на Београдском сајму 1982.

Лит.: Симић-Миловановић 1948, 11, 16 (репродуковано у прилогу под називом „Девојчица у белом“) Кусовац 1970, 17, кат. 8; Кусовац, Јовановић, Ристић 1982, кат. 525 (репродуковано); Кусовац 1987, 164, кат. 1016 (репродуковано); Петровић П. 2020, 399, кат. 1132 (репродуковано).

НАТАЛИЯ

21. Композиција са бистом краљице Наталије, 1881.

Акварел на картону, 25 × 50

Сигн. и дат. доле по средини: *Композиција у акварелу од МТенковића/Београд 1881*

Инв. 31_1313

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Кусовац 1987, 164, кат. 1017 (репродуковано); Обреновићи II, 2014, 140, 154, кат. 34 (репродуковано); Петровић П. 2020, 399, кат. 1133 (репродуковано).

Цр̄ѣжи

22. Замак, 1871–1873.

Оловка на хартији, 12 × 16,5

Несигн.

Инв. 37_539

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпљежи српских уметника 19. века*, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1974, 33, кат. 124 (репродуковано); Краут 1992, 76, кат. 261 (репродуковано).

23. *Замак II*, 1871–1873.

Оловка на хартији, 8,5 × 9

Несигн.

Инв. 37_538

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Цршежи српских уметника 19. века*, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1974, 33, кат. 125; Краут 1992, 76, кат. 262 (репродуковано).

24. Пејзаж са кућом, 1871–1873.

Оловка на хартији, 8,2 × 16,3

Несигн.

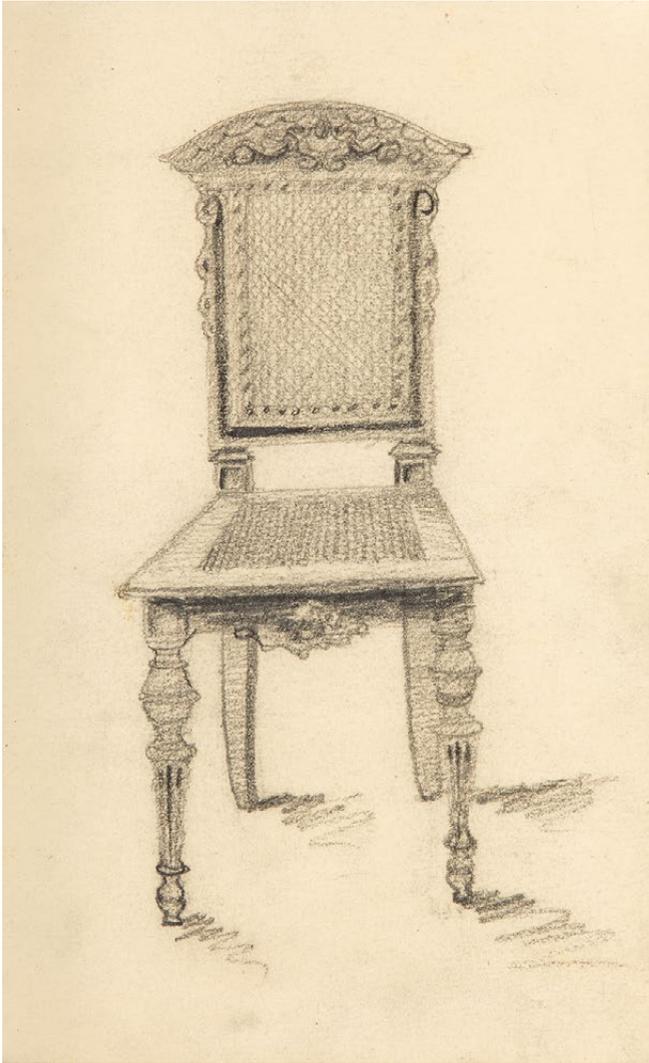
Инв. 37_541

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпљежи српских уметника из збирке Народној музеја (1830–1930)*, 1972;

Црпљежи српских уметника 19. века, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1972, 24, кат. 29 (репродуковано у прилогу); Краут 1974, 33, кат. 127 (репродуковано у прилогу); Краут 1992,78, кат. 263 (репродуковано).

25. Столица, 1873–1874.

Оловка на хартији, 16,8 × 10,4

Несигн.

Инв. 37_532

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпјежи српских уметника из збирке Народној музеја (1830–1930)*, 1972;

Црпјежи српских уметника 19. века, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1972, 24, кат. 28 (репродуковано у прилогу); Краут 1974, кат. 132

(репродуковано у прилогу); Краут 1992, 78, кат. 264 (репродуковано).

26. Шумски преглед, око 1874.

Оловка на хартији, 16,5 × 12

Несигн.

Инв. 37_541а

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпљежи српских уметника 19. века*, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1974, 33, кат. 126 (репродуковано у прилогу); Краут 1992, 78, кат. 265 (репродуковано).

27. Композиција „Ослобођење хришћанина“, 1875–1877.

Оловка на хартији, 20 × 9,5

Несигн.

У приказу, на застави запис: „Befreiung der Christen“

Инв. 37_530

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Цртежи српских уметника 19. века*, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1974, кат. 128 (репродуковано у прилогу); Краут 1992, 78, кат. 266 (репродуковано).

BEFREIUNG
der CHRISTEN

28. Пејзаж са дрвећем, 1878.

Оловка на хартији, 12,9 × 30,5

Сигн. и дат. доле десно: МТ/ 24.7.1878.

Инв. 37_537

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпљежи српских уметника из збирке Народној музеја (1830–1930)*, 1972;

Црпљежи српских уметника 19. века, Народни музеј, 1874/75.

Лит.: Краут 1972, 24, кат. 30 (репродуковано у прилогу); Краут 1974, кат. 129;

Краут 1992, 78, кат. 267 (репродуковано).

29. *Пањ*, око 1879.

Оловка на хартији, 14 × 20

Несигн.

Инв. 37_540

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Краут 1992, 78, кат. 268 (репродуковано).

30. *Дрво – оморика (Пучина)*, око 1879.

Оловка на хартији, 26 × 13,5

Несигн.

Инв. 37_536

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Краут 1992, 78, кат. 269 (репродуковано).

31. Рука са ружом, око 1879.

Оловка на хартији, 13 × 1,5

Несигн.

Инв. 37_533

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Цртежи српских уметника 19. века*, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1974, 32, кат. 133 (репродуковано у прилогу); *Изложбе у Београду 1880–1904*, 1985 (репродуковано на насловној страни); Краут 1992, 78, кат. 270 (репродуковано).

32. Воће и поврће, око 1879.

Оловка на хартији, 20,3 × 6,9

Несигн.

Инв. 37_531

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпљежи српских уметника из збирке Народној музеја (1830–1930)*, 1972;
Црпљежи српских уметника 19. века, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1972, 24, кат. 27 (репродуковано у прилогу); Краут 1974, 32, кат. 134
(репродуковано у прилогу); Краут 1992, 78, кат. 271 (репродуковано).

33. Буба, око 1879.

Акварел на хартији, 10,56 × 5,5

Несигн.

На средини лево запис: 18 mm

Инв. 37_532

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпљежи српских уметника 19. века*, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1992, 78, кат. 272 (репродуковано).

34. Стене, 1879.

Оловка на хартији, 23,5 × 38

Сигн. и дат. доле десно: *MT 1./8. 1879*

Инв. 37_542

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпјежи српских уметника из збирке Народној музеја (1830–1930)*, 1972;
Црпјежи српских уметника 19. века, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1972, 24, кат. 31 (репродуковано у прилогу); Краут 1974, кат. 130;
Краут 1992, 78, кат. 273 (репродуковано).

35. Спшенице, 1879.

Оловка на хартији, 19 × 42,2

Сигн. и дат. доле десно: МТ. 28/8 79.

Инв. 37_543

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпшежи српских уметника из збирке Народној музеја (1830–1930)*, 1972;

Црпшежи српских уметника 19. века, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Краут 1972, 24, кат. 32 (репродуковано у прилогу); Краут 1992, 78, кат. 274 (репродуковано).

36. Скица жене која седи, 1879.

Оловка на хартији, 13 × 9

Сигн. и дат. доле лево: 22/8 1879. МТ

Инв. 37_397

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Краут 1992, 80, кат. 275 (репродуковано).

37. *Студија старца*, око 1879–1880.

Оловка на хартији, 12,5 × 9,5

Несигн.

Инв. 37_402

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Краут 1992, 80, кат. 276 (репродуковано).

38. *Студија уснулої*, око 1879–1880.

Оловка на хартији, 9 × 6

Несигн.

Инв. 37_534

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Краут 1992, 80, кат. 277 (репродуковано).

39. Заспала жена, 1880.

Оловка на хартији, 22 × 26,5

Сигн. и дат. доле десно: М. Тенковић 1880

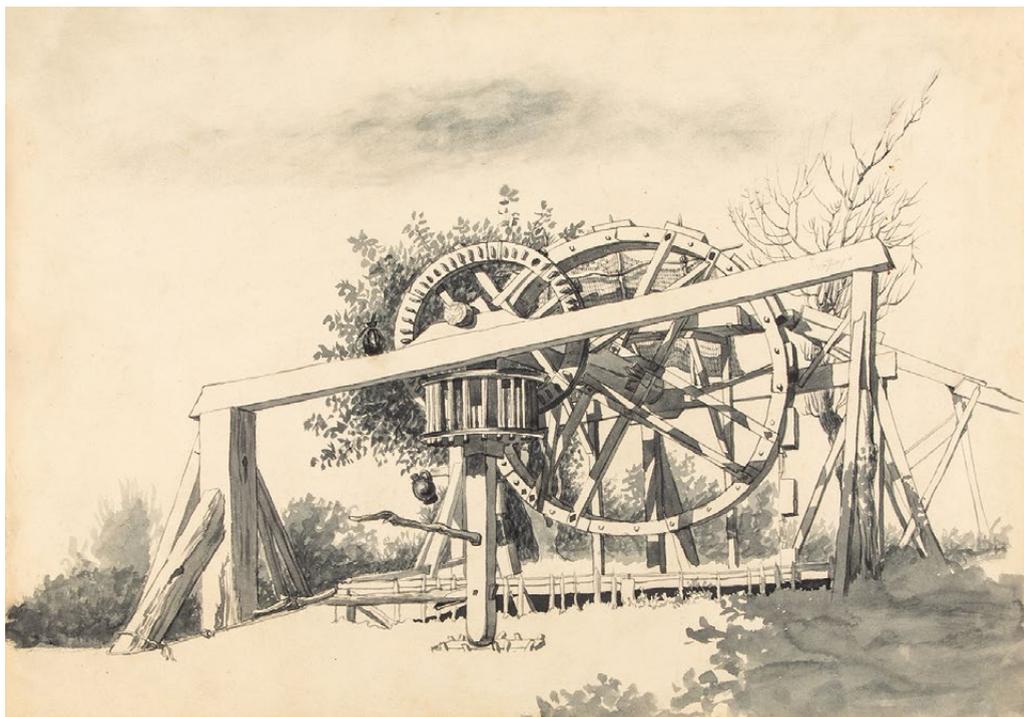
Инв. 37_396

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: *Црпљежи српских уметника 19. века*, Народни музеј, 1974/75.

Лит.: Симић-Миловановић 1949, 15 (репродуковано); Краут 1974, кат. 131 (репродуковано у прилогу); Краут 1992, 80, кат. 278 (репродуковано).

40. Долај, око 1880.

Сепија на хартији, 29,5 × 42

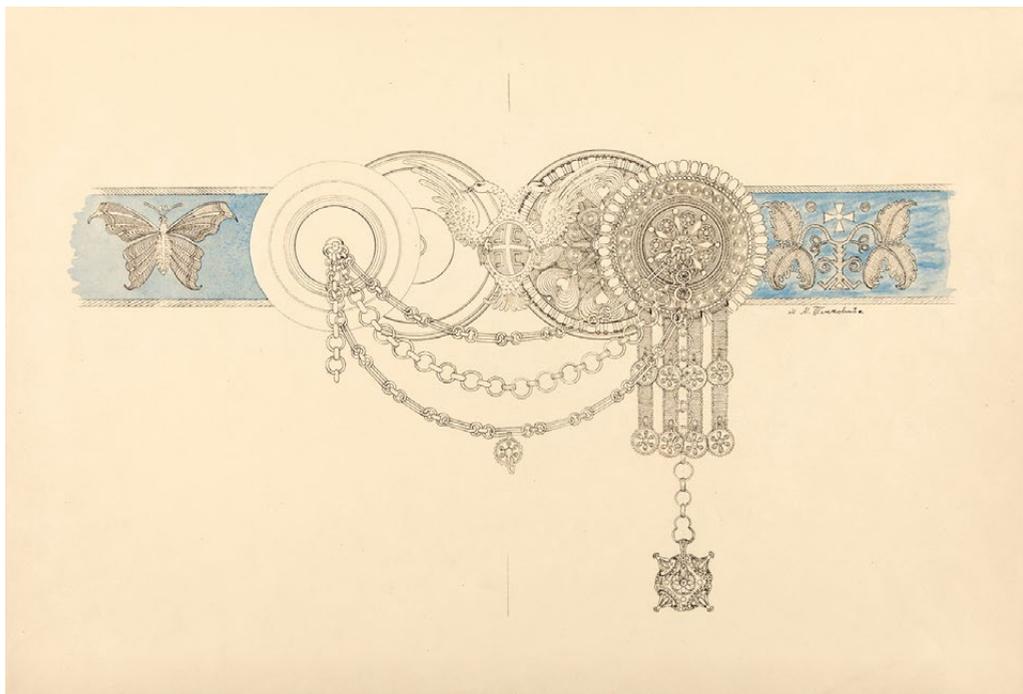
Несигн.

Инв. 37_392

Начин набаве: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Симић-Миловановић 1949, 13 (репродуковано); Краут 1992, 80, кат. 279 (репродуковано).

41. *Нацрт за појас, око 1880.*

Туш и акварел на хартији, 29 × 43

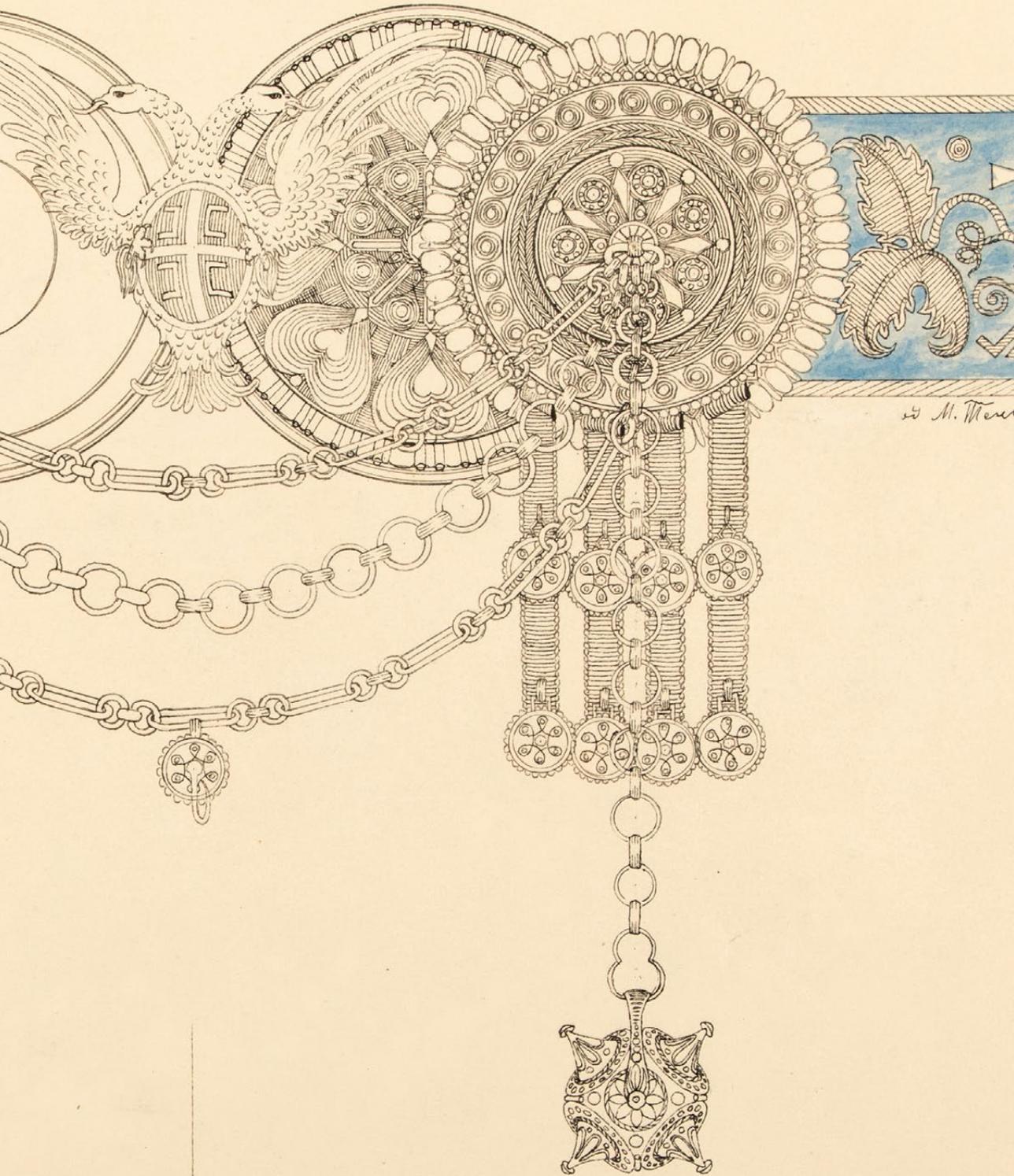
Сигн. доле десно: *М. Тенковића*

Инв. 37_544

Начин набавке: откупљено од уметникове мајке 1891.

Излагано: није

Лит.: Краут 1992, 80, кат. 280 (репродуковано).

Литература

Батаљевић 1963.

Батаљевић, Олга: *Милош Тенковић*, Српско сликарство 19. века, покретна изложба, Народни музеј, Београд 1963.

Весковић 2014.

Весковић, Ивана: *Скривено благо Дома Јеврема Грујића*, Медија центар Одбрана, Библиотека „Војна књига“ – Завод за заштиту споменика културе Београда, Београд 2014 (каталог изложбе).

Courbet 2010.

Courbet. *A Dream of Modern Art*, ed. Klaus Herding, Max Hollein, Hatje Cantz, Ostfildern 2010.

Изложбе у Београду 1880–1904.

Изложбе у Београду 1880–1904 (материјал одабрао, средио и обрадио др Миодраг Коларић), Народни музеј Београд, Београд 1985.

Јовановић 1976.

Јовановић, Миодраг: Српски уметници у Италији у XIX веку, *Зборник за ликовне уметности Машице српске*, бр. 12, Нови Сад 1976, 181–198.

Јовановић 1983.

Јовановић, Миодраг: *Ђока Миловановић 1850–1919*, Галерија САНУ, кат. 44, Београд 1983 (каталог изложбе).

Кашанин 1938.

Кашанин, Милан: *Музеј кнеза Павла – Модерна уметности*, Београд 1938.

Кашанин 1942.

Кашанин, Милан: *Два века српског сликарства*, Београд 1942.

Коларић 1952.

Коларић, Миодраг: *Српско сликарство XVIII и XIX века*, Народни музеј, Београд 1952 (каталог изложбе).

Краут 1972.

Краут, Вања: *Црцјежи српских уметника из збирке Народног музеја (1830–1930)*, Народни музеј, Београд 1972 (каталог изложбе).

Краут 1975.

Краут, Вања: *Постанак и развој „Школа начертанија“ у Србији и њихов значај у ликовном васпитању, Зборник за ликовне уметности Матице српске*, бр. 11, Нови Сад 1975, 165–183

Краут 1992.

Краут, Вања: *Црцјежи 19. века у Србији*, каталог Збирке цртежа Кабинета графике Народног музеја у Београду, Београд 1992.

Кусовац 1970.

Кусовац, Никола: *Реализам у српском сликарству XIX века*, 5. покретна изложба Народног музеја, Народни музеј, Београд 1970 (каталог изложбе).

Кусовац 1987.

Кусовац, Никола: *Српско сликарство XVIII и XIX века*, Историја уметности I, Народни музеј, Београд 1987.

Кусовац 2001.

Кусовац, Никола: *Сликар Ђорђе Крстић (1851–1907)*, Народни музеј у Београду, Београд 2001.

Кусовац, Врбашки, Грујић, Краут 2002.

Кусовац Никола, Врбашки Милена, Грујић Вера, Краут Вања, *Стеван Тодоровић 1832–1925*, Српска уметност од XVIII до XX века, монографија 10, Народни музеј Београд – Галерија Матице српске, Нови Сад 2002.

Leibl 2020.

Wilhelm Leibl: *The Art of Seeing*, hrg. Albertina Museum, Hirmer Verlag, Munchen 2020.

Locher 2010.

Hubert Locher, *Deutsche Malerei im 19. Jahrhundert*, Primus Verlag, Paderborn 2010, 132–145.

Медаковић 1968.

Медаковић, Дејан: *Милош Тенковић*, Српски сликари XVIII и XX века, Матица српска, Нови Сад 1968, 217–230.

Медаковић 1981.

Медаковић, Дејан: *Српска уметност у XIX веку*, Српска књижева задруга, Београд 1981, 171–175.

Никић 1975.

Никић, Љубомир: О смрти Милоша Тенковића, *Зборник за ликовне уметности Матице српске* 11, Нови Сад 1975, 331–342.

Nochlin 1971.

Linda Nochlin, *Realism*, Penguin, London 1971.

Обреновићи II, 2014.

Група аутора: *Обреновићи у музејским и групним збиркама Србије*, том II, зборник радова, Музеј рудничко-таковског краја, Горњи Милановац 2014.

Петровић, Симић-Миловановић 1945.

Петровић Вељко, Симић-Миловановић Зора: *Изложба српског сликарства XVIII и XIX века*, поводом стогодишњице од оснивања Народног музеја, Уметнички музеј у Београду, 1945.

Петровић П. 2020.

Петровић, Петар: *Збирка српског сликарства XVIII и XIX века Народног музеја у Београду*, Историја уметности 10, Народни музеј у Београду, Београд 2020.

Петровић П. (Миљковић Љ., Станишић Г.) 2009.

Петровић Петар (Миљковић Љубица, Станишић Гордана): *100 година српске уметности – сликарство у Србији 1850–1950*, Народни музеј у Београду, Галерија САНУ, Београд 2009 (каталог изложбе).

Ristić V. 1965.

Ristić, Vera (Kusovac Nikola, Kolarić Miodrag): *Srpsko slikarstvo XIX veka*, poslednje tri decenije, Narodni muzej, Beograd 1965, 37–41 (каталог изложбе).

Ристић В. (Кусовац, Јовановић) 1982.

Ристић Вера (Кусовац Никола, Јовановић Миодраг), *Доба реализма у: „Српско сликарство XIX века“*, Народни музеј у Београду, 1982 (каталог изложбе).

Секулић 1958/1959.

Секулић, Јован: Минхенска школа и српско сликарство- прилог проучавању односа, *Зборник Народног музеја* II, Београд 1958/1959, 251–277.

Симић Н. 1970.

Симић, Ненад: *Пејзаж у српском сликарству*, Шумарски факултет, Београд 1970.

Симић-Миловановић 1948.

Симић-Миловановић, Зора: О сликару Милошу Тенковићу, *Музеји* 1, Београд 1948, 11–18.

Симић-Миловановић 1950.

Симић-Миловановић, Зора: *Српска уметности новије доба – сликарство*, Издавачко предузеће Народни универзитет, Београд 1950.

Списак слика изложених у Галерији Народног музеја, 1901.

Списак слика изложених у Галерији Народног музеја, Београд, Штампарска Павловића и Стојановића, Београд 1901.

Церовић Млађа 1993.

Церовић Млађа, Емилија: *Аутопортрети српских сликара XIX века*, Галерија Српске академије наука и уметности, Београд 1993 (каталог изложбе).

Шкорић 2006.

Шкорић, Душан: *Школе цртања код Срба*, Платонеум, Нови Сад 2006.

Извори

АС – Архив Србије, Министарство просвете и црквених дела

ДНМС – Документација Народног музеја Србије

The Pioneers of Realism: Painter Miloš Tenković

SUMMARY

Miloš Tenković was born in Belgrade in 1849. Initially, he learned drawing in the private school of Jovan Deroko and continued with Steva Todorović. Soon thereafter, he began learning the craft of lithography at the State Printing House. As a user of the grant from the Ministry of Education, he began studying painting at the School of Arts and Crafts of the Museum of Art History in Vienna in 1869. After several failed attempts to enrol in the Academy of Visual Arts in Vienna, he went to München in 1870, where he enrolled in the Academy of Visual Arts with a state grant. At that time, he befriended Russian painter Vrubel and the illegitimate son of Prince Mihailo, Velimir Teodorović, with whom he spent a lot of time and who helped him financially. He lost the state grant in 1874, after several anonymous messages to the Ministry of Education, containing information about his unruly behaviour and poor performance at the Academy. At first, he did not return to Serbia, but travelled in Germany, Switzerland, Austria and Italy. He returned to Belgrade in 1878 and, three years after that, he held the first solo exhibition at the Građanska Kasina venue, which was visited by Queen Natalija in person. After a number of petitions, he was finally given a position as a drawing teacher in the Second Gymnasium for Boys in Belgrade, but he was committed to a mental hospital for treatment already in 1888, where his life ended in early 1891.

Besides the first and only solo exhibition which he held in 1881, the National Museum purchased one painting from Miloš Tenković near the end of his life, and two of his paintings, i.e. portraits, were included in the

selection of 26 works of art presented within the Serbian Pavilion at the World Exhibition in Paris in 1889. In the year when Tenković died, 1891, the National Museum purchased almost his entire legacy that his mother has kept. Nowadays, the collections of the National Museum of Serbia include a total of 41 works by Miloš Tenković – 21 paintings and 20 drawings. Of these, four paintings are part of the permanent exhibition of the gallery of Serbian painting of the 19th century of the National Museum of Serbia.

In painting, Miloš Tenković was a true advocate of the principle of purity of form and abundance of matter, which he unreservedly adopted from his painter contemporaries in München. Despite seeming as a detached phenomenon, very particular and without a larger number of works that would directly influence the works of his contemporaries, and indirectly the course of Serbian painting of that time, his work was properly valued over time and, consequently, took the deserved place of honour in the history of national art of the 19th century.

У серији *Из ризнице Народног музеја Србије* до сада је публикувано:

In Edition *The National Museum of Serbia Treasury* were published:

1. И. Поповић, *Ремек-дела римских златара: збирка Народног музеја у Београду*, 1997.
I. Popović, *Masterpieces of Roman Goldsmiths: The National Museum Belgrade Collection*, 1997.
2. Б. Иванић, *Прстење српске средњовековне властеле: збирка Народног музеја у Београду*, 1998.
B. Ivanić, *Rings of the Mediaeval Serbian Nobility: The National Museum Belgrade Collection*, 1998.
3. Д. Ковачић, Т. Бошњак, *Пол Гоџен: дела из Народног музеја у Београду*, 1998.
D. Kovačić, T. Vošnjak, *Paul Gauguin: Works from The National Museum Belgrade*, 1998.
4. N. Tasić (ed.), *From Lepenski Vir to Modern Art: Treasures of National Museum – Belgrade*, 2002.
5. С. Брајовић, Т. Бошњак, *Имагинарни вртови Ибера Робера*, 2012.
S. Brajović, T. Vošnjak, *Imaginary Gardens of Hubert Robert*, 2012.
6. Љ. Миљковић, *Јован Бијелић: дела у Збирци југословенског сликарства XX века*, 2013.
7. П. Петровић, *Сликар Влахо Буковац : 1855–1922*, 2014.
8. Ј. Дергенц, *Rubens' Circles*, 2014.
J. Dergenc, *Рубенсови кругови*, 2014.
9. Љ. Миљковић, Г. Станишић, *Марко Мурај : у часу 150 година од рођења*, 2014.
10. В. Грујић, *Живојин Лукић : 1884–1934*, 2015.
11. П. Петровић, Е. Блануша, *Димирије Аврамовић : дела из збирке Народног музеја у Београду*, 2015.
12. *Уђи у причу ... : Народни музеј у Београду*, 2018.
Step into the Story ... : in the National Museum, 2018.
Entrez dans l'histoire ... : au Musée National, 2020.
13. В. Грујић, *Иван Мештровић (1883–1962) : скулптуре из збирке Народног музеја у Београду*, 2019.

14. Е. Блануша, *Иван Радовић : цртежи из колекције Народној музеја у Београду* (Summary: E. Blanuša, *Ivan Radović : drawings from the collection of the National Museum in Belgrade*), 2020.
15. Б. Иванић, *Под златним и плавим небом : иконе грчких мајстора од XV до XIX века у Народном музеју у Београду*, 2021.
B. Ivanić, *Beneath the Sky of Gold and Blue : icons by Greek Masters Painters from the 15th to the 19th century in the National Museum in Belgrade*, 2021.
16. П. Петровић, *Свака слика има причу*, 2021.
P. Petrović, *Every picture has a story*, 2024.
17. Д. Ковачић, *Градови : извештај о графичким радовима из колекције Народној музеја у Београду*, (Summary) 2021.
18. Д. Љубеновић, *Исходни слике : цртежи Саве Шумановића из збирке Народној музеја Србије* (Summary: D. Ljubenović, *The Birth of an Image: The Drawings of Sava Šumanović from the Collection at the National Museum in Serbia*), 2022.
19. Ј. Митровић, *Шакасти привне из збирке Народној музеја у Београду*, 2022.
20. П. Петровић, *Бета Вукановић (1872–1972) : лучоноша једне епохе : поводом стогодишњице рођења*, 2022.
P. Petrović, *Beta Vukanović (1872–1972) : beacon of an era : on the 150th anniversary of her birth*, 2022.
P. Petrović, *Beta Vukanović (1872–1972) : Fackelträgerin einer Epoche : Anlässlich der Hundertfünfzig-Jahrfeier*, 2022.
21. Е. Гавриловић, М. Томић, *Историјана Нејричава : поводом сто година од рођења писца Борислава Михајловића Михиза (1922–1997) и сликара Миодрага Миће Појковића (1923–1996)*, 1923.
22. Е. Блануша, *Надежда Петровић : без боје : цртежи из колекције Народној музеја Србије* (Summary: E. Blanuša, *Nadežda Petrović : without colour : drawings from the Collection of the National Museum of Serbia*), 2023.
23. М. Цицмил, *Радовић сам : избор цртежа Новака Радовића* (Summary: M. Cicmil, *Radonić on His Own : selection of drawings by Novak Radonić*), 2023.
24. Е. Гавриловић, *Голуб Добрашиновић : историјар књижевности, кустос, научни радник : 1925–2008*, 2025.
25. Д. Ратковић (ур.), *Римским царством на четири точка : римска путничка кола из Народној музеја Србије* (Summary: *Throughout the Roman Empire on four wheels : Roman passenger vehicles in the National Museum of Serbia*), 2025.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

75.071.1:929 Тенковић М.(084.12)
74/75(497.11)"18"(084.12)
069.51:74/76(497.11)(083.822)

ТЕНКОВИЋ, Милош, 1849–1891

Сликар Милош Тенковић [1849–1891] : пионири реализма / Петар Петровић
; [фотографије Вељко Илић, Момир Владисављевић, Владимир Поповић]. – Београд
: Народни музеј Србије, 2025 (Београд : Бирограф). – 96 стр. : репродукције ; 24 см.
– (Из ризнице Народног музеја ; 26)

Тираж 200. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија: стр. 87–90.
– Summary: The Pioneers of Realism: Painter Miloš Tenković.

ISBN 978-86-7269-244-0

1. Петровић, Петар, 1971– [аутор]

а) Тенковић, Милош (1849–1891) – Албуми б) Народни музеј Србије (Београд)
– Збирка српског сликарства 18. и 19. века - Каталогизација

COBISS.SR-ID 180408073

НАРОДНИ
МУЗЕЈ
СРБИЈЕ

www.narodnimuzej.rs

